

HØYJORD STAVKIRKE

TEKST: Yngvar Sulutvedt FOTO: Øyvind Skard

HØYJORD STAVKIRKE

Høyjord stavkirke ligger i Høyjord sokn i Andebu Kommune i Vestfold. Den er den eneste bevarte stavkirken i Vestfold, og er den av stavkirkene våre som ligger lengst mot sør. Det utseende kirken har i dag, har den bare hatt siden 1952. Da ble den utvendige delen av en omfattende restaurering avsluttet. Men etterpå stod det igjen mye restaureringsarbeid inne i kirken.

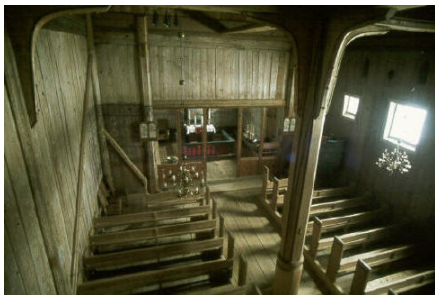
Restaureringsarbeidet ble utført av den lokale byggmesteren Ole Bøen etter tegninger utarbeidet av arkitekt Otto L. Scheen, Oslo. Den nyrestaurerte kirken ble innviet 20. september 1953

Høyjord Stavkirke slik den ser ut etter restaureringen som ble avsluttet i 1953. I dokumenter vi har tilgang på er kirken nevnt første gang ca 1400. Den kalles

"Haugagerdis kirkja" - "de inngjerdede haugene". Kirken har fått navn etter gården den ble bygd på. Det skal ha vært tre hauger i området der kirken ligger. Nordvest for kirken er det flere gravhauger fra vikingetiden.

Kirken er bygd i to perioder. Koret er fra 1100-tallet og er i romansk stil. Skipet er reist mellom 1250 og 1300 i gotisk stil. Kirken var da en stor kirke etter folketallet i Høyjord på den tiden. Dette knyttes opp mot storgården Herre-Skjelbred nord for kirken som i følge tradisjonen skal ha tilhørt jarlen Alv Erlingsøn - kalt Mindre Alv og (feilaktig) grev Alv. Mindre-Alv ble henrettet i Helsingborg i 1290.

Som vanlig for stavkirker har Høyjord Stavkirke også hatt svalgang. Denne ble det ikke gitt tillatelse til å sette opp under restaureringa, da en ikke visste noe om denne svalgangen. Dette syntes byggmesteren Ole Bøen var ille. "Vi fant fundamentene og merker etter svalgangen" sier han i et intervju fra 1978.

SKIPET

Dette bildet er tatt fra galleriet i kirken. Vi legger merke til den store midtstolpen, eller staven. Det er bare Høyjord stavkirke og .to til som har midtstolpe. Denne er et symbol på Kristus som bærer det hele. På bildet ser vi også noen av stavene i veggene, 12 i tallet, slik som det var 12 apostler. Navnet

STAVKIRKE kommer fra byggemåten med staver (stolper) som bærer kirken. Midtstolpen ble satt opp under restaureringen på gamle fundament. Når den

opprinnelige midtmasta ble fjernet, vet vi ikke. Men kanskje så tidlig som i 1689-95 da kirken fikk en stor reparasjon. Vi vet at svalgangen ble tatt ned under denne reparasjonen. Midtmasta er delt i to. Nederste del av midtmasta ble gitt av Ingvald Myhre, Høyjord. Øverste del av Asbjørn Sverstad, Andebu. Den er av furu.

ALCERTAVLA

Altertavla i Høyjord stavkirke slik den var fra 1950-tallet til påsken 1996. På 1950-tallet ble det malt nye bilder som ble tilpasset altertavla og satt utenpå de opprinnelige bildene som kom fram ved restaureringen.

Men folk var ikke fornøyd med de gamle maleriene. Oscar Bergh skriver i sitt hefte om Høyjord Stavkirke etter restaureringen: "De eldste malerier er kalt frem. Det øverste virker mindre tiltalende". Til påske 1996 ble de nye platene med bilder fjernet "som en prøveordning". Platene ble satt opp på baksiden av altertavla, og har hengt der siden.

Veggene i koret har vært rikt dekorert. De er bare delvis restaurert. Taket er dekorert med runde bilder, kalt medaljonger. De har bibelske motiver. Under restaureringa fant de gamle takplanker med rester av medaljonger, men de nye medaljongene er malt etter motiver fra andre stavkirker.

FLØYEN

Fløyen er kirkens største klenodium. Den satt opprinnelig på kirkens spir, men er nå erstattet av en kopi. I fløyen sees en løve uten krone som springer inne i en spiralformet bladranke. Den er opprinnelig en skipsfløy. Hvordan har den havnet på spiret til Høyjord stavkirke?

Den ble "gjenoppdaget" ved en besiktelse av den gamle kirken i 1927. Den ble tatt ned og undersøkt ved kunst og industrimuseet i Oslo. De ville kjøpe fløyen, men menigheten vedtok på et møte 11. desember 1929 at fløyen ikke var til salgs. Det ble laget en kopi som nå pryder kirkens spir, mens den opprinnelige fløyen oppbevares i kirken.

Fløyen knyttes til jarlen Alv Erlingsøn på gården Herre-Skjeldred nord for kirken. Kanskje har fløyen en gang prydet stavnen på et skip? Fløyen er av bronse. Det finnes bare to liknende fløyer i landet.